

การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาดกล้านนา*

The Construction of Meaning for Women in Lanna Jataka Literary Works

¹ดลยา แก้วคำแสน และ ปฐม หงษ์สุวรรณ

¹Donlaya Kaewkhamseen and Pathom Hongsuwan

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Faculty of Humanities and Social Science, Mahasarakham University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: tao_donlaya@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตย และ 2) เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาดกล้านนา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผ่านการวิเคราะห์จากเอกสารตัวบทชาดกล้านนา 4 เรื่อง คือ 1) กุสสราชชาดก 2) นางอุทธร 3) จันทมาตกชาดก 4) สุพรหมโมกขะหมาเก้าหาง และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตยจะถูกควบคุมการผลิตและผลิตซ้ำจากมุมมองของผู้ชาย ดังนั้นภาพความเป็นหญิงจึงอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายที่สามารถเลือกสรรหยิบยกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้หญิงมาผลิตซ้ำและถ่ายทอดให้เป็นที่รับรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติและแนบเนียนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจชายเป็นใหญ่ 2) ชาดกล้านนาได้ประกอบสร้างความหมายผู้หญิงโดยนำเสนอผ่านภาพแทนผู้หญิงในฐานะต่าง ๆ ดังนี้ (1) ผู้หญิงในฐานะแม่ (2) ผู้หญิงในฐานะเมีย (3) ผู้หญิงในฐานะสมบัติของผู้ชาย (4) ผู้หญิงในฐานะเพศที่ต้องการที่พึ่งพิง (5) ผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศ และ (6) ผู้หญิงในฐานะสัญลักษณ์ของความสกปรก ไม่บริสุทธิ์ จะเห็นว่าการนำเสนอภาพผู้หญิงนั้นมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์ว่าจะหยิบยกหรือจัดวางความหมายผู้หญิงอย่างไร ดังนั้นชาดกล้านนาจึงถือเป็นพื้นที่หนึ่งในการประกอบสร้างความหมายและภาพแทนผู้หญิงบางประการแก่ผู้คนในสังคมล้านนาซึ่งอาจไม่ใช่ภาพสะท้อนแห่งความเป็นจริงเสมอไป

คำสำคัญ: การประกอบสร้างความหมาย; ภาพแทนผู้หญิง; ชาดกล้านนา

Abstract

The objectives of this research paper were: 1) to study the concept of meaning construction of woman in patriarchy and, 2) to analyze the meaning construction of woman in Lanna Jataka. The qualitative research method was used to analyze four Lanna Jatakas namely; 1) kusa Jataka, 2) Nang Uththra, 3) Candaghat Jataka, and 4) Suprommokkha Mah Kao

*Received June 10, 2020; Revised July 15, 2020; Accepted July 20, 2020

Hang. The findings of this study were presented in descriptive analysis.

The results of the research showed that 1) The meaning construction of woman in patriarchy will be controlled and reproduced from a male perspective. Therefore, femininity is under the power of men who can choose and adopt the desirable qualities of women to be reproduced and conveyed naturally and realistically in order to strengthen the legitimacy of male power; 2) The Lanna Jataka has constructed the meanings of woman presenting through the image representation of women in various positions as follows; (1) mother (2) wife (3) a man's property (4) a dependent gender, (5) a sex object, and (6) a symbol of uncleanness and impurity. It can be seen that there are various forms of image presentation of women depending on how the authors or producers will give the meanings to the woman. Lanna Jataka is, therefore, considered as an area to construct meanings and image presentation of woman to people in Lanna society, which are not always the reflection of realities.

Keywords: Meaning Construction; Image Representation of Woman; Lanna Jataka

บทนำ

วรรณกรรมเรื่องกุสสราชาดก จันทมาตกาชาดก นางอุทรา และสุพรมโหมกชะหมาเก้าหาง เป็นชาดกล้านนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของพระพุทธเจ้าในอดีตชาติก่อนที่จะตรัสรู้ มีลักษณะการดำเนินเรื่องแบบนิทาน มีการนำเสนอเนื้อหาผ่านพฤติกรรมของตัวละครแต่งโดยพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ที่เคยบวชเรียนมาก่อน เพื่อใช้ในการเทศนาสั่งสอนหล่อหลอมให้ผู้คนในสังคมสามารถดำรงตนอยู่ในกรอบจารีตอันดีงาม ตัวบทของชาดกข้างต้นจึงเป็นพื้นที่ในการประกอบสร้างความหมายและภาพแทนบางประการที่ผู้แต่งหรือผู้ที่มีอำนาจในการสร้างสรรค์เป็นผู้กำหนดความหมายตามความคาดหวังของตนหรือสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่าความเป็นจริงในแต่ละสังคมนั้นถูกประกอบสร้างจากผู้ที่มีอำนาจนั่นเอง ซึ่งความจริงดังกล่าวอาจเคลือบแฝงไปด้วยอุดมการณ์บางอย่างอย่างแนบเนียนเสมือนเป็นเรื่องสามัญทั่วไปเพื่อให้ผู้คนมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาและยอมรับอย่างไม่มีข้อสงสัยใด ๆ ดังที่ ฮอลล์ (Chotiudompant, 2016) ที่ได้กล่าวถึงภาพแทนว่า การนำเสนอภาพแทนนั้นไม่ได้เป็นกระบวนการที่โปร่งใสแต่เป็นกระบวนการที่แอบแฝงผลิตความหมายกล่าวคือ ในขณะที่สิ่งรอบข้างไม่ได้มีความหมายในตัวของมันเอง แต่หากนักเขียนหรือผู้ที่เสนอภาพแทนนั้นใส่ “ความหมาย” ลงไปในกระบวนการนำเสนอ หรือการนำเสนอภาพแทนคือกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อสื่อความหมายหรือแทนมุมมองของสิ่งที่กำลังกล่าวถึงและอาจไม่ได้สื่อความหมายของสิ่งนั้นโดยตรง นั่นหมายความว่าผู้เขียนสามารถกำหนดลักษณะตัวละครให้เป็นไปตามที่ตนหรือสังคมปรารถนาได้

ชาดกล้านนาข้างต้นเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่มีการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงล้านนาเอาไว้อย่างหลากหลาย ภายใต้กรอบงำของอุดมการณ์พุทธศาสนาอันมีกรอบคิดชายเป็นใหญ่กำกับอยู่ (Hongsuwan, 2012) จึงแน่นอนว่าจะต้องมีการประกอบสร้างให้ผู้หญิงมีบทบาทและสถานภาพทางสังคม การเมือง และ

วัฒนธรรมด้อยกว่าผู้ชาย มีสถาบันทางสังคมที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงความชอบธรรมของอำนาจแห่งเพศชายที่มีอยู่เหนือเพศหญิง ความเป็นหญิงจึงถูกนิยามขึ้นตามบรรทัดฐานที่ฝ่ายชายเป็นผู้กำหนดและเอื้อประโยชน์แก่เพศชายมากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายหญิง (Sriratanasomboon, 2012) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ Rodsub (2012) ที่ว่าสังคมเป็นผู้กำหนดให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย โดยผ่านทางสถาบันครอบครัวและระบบเครือญาติ สถาบันการเมืองการปกครองและสถาบันทางศาสนา เป็นต้น จากการศึกษาเบื้องต้น ผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่าการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในชาดกล้านนาก็กล่าวถึงเรื่องเดิมซ้ำ ๆ โดยผ่านพฤติกรรม คำพูด หรือความคิดของตัวละครเพื่อเป็นการตอกย้ำหล่อหลอมความคิดความเชื่อของผู้คนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งยังช่วยให้เราเห็นถึงกรอบความคิดที่ผู้แต่งใช้เป็นตัวกำหนดในการประกอบสร้างความจริงในสังคมด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตย และวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงในชาดกล้านนา ซึ่งจะทำให้มองเห็นกระบวนการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงที่อยู่ภายใต้วาทกรรมหลักของสังคมล้านนา ตลอดจนอาจสะท้อนให้เห็นวิธีคิดที่อยู่เบื้องหลังการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในครั้งนี้ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตย
2. เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาดกล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านวิธีการวิเคราะห์จากเอกสาร (documentary research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นสำรวจและรวบรวม

1.1 สำรวจเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาดกล้านนา การศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิง การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการนำเสนอภาพแทน การศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดการประกอบสร้างความหมาย และการศึกษาแนวคิดเรื่องเพศ ตลอดจนสำรวจชาดกล้านนา

1.2 รวบรวมแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอภาพแทน และการประกอบสร้างความหมาย

1.3 รวบรวมชาดกล้านนา โดยมีขั้นตอนในการคัดเลือกคือ ตัวบทจะต้องมีการดำเนินเรื่องแบบนิทาน และมีตัวละครหญิงปรากฏอยู่ และเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นความเป็นท้องถิ่นทั่วไปของล้านนาผู้วิจัยจึงได้เลือกชาดท้องถิ่นของล้านนามาเป็นตัวแทนในการศึกษานี้ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ต้องเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ที่บันทึกด้วยอักษรธรรมล้านนาและมีผู้ปริวรรตเป็นอักษรไทยปัจจุบันไว้แล้ว รวมทั้งต้องมีตัวละครหญิงปรากฏในเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับโจทย์การวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 4 เรื่อง คือ 1) กุสสรราชชาด ฉบับวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ อยู่ในชุดปัญญาสชาดฉบับล้านนา ปริวรรตโดย พิชิต อัครนิจ และคณะ (Akhanit et al. 1998) 2) จันทชาดชาดก ฉบับวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ อยู่ในชุดปัญญาสชาดฉบับล้านนา ปริวรรตโดย พิชิต

อัคนิจ และคณะ (Akhanit et al. 1998) 3) นางอุทรา ฉบับวัดพวงหงส์ จังหวัดเชียงใหม่ ปรีวรรตโดย
วรปฐมา คำหมู่ (Kammou, 1992) 4) สุพรหมโมกษะหมาเก้าทาง ฉบับวัดสูงเม่น จังหวัดแพร่ ปรีวรรตโดย
อัมพวรรณ สุริยะไชย (Suriyachai, 2003)

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 สังเคราะห์เอกสาร และงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับชาตก้านนา เพื่อสำรวจสถานการณ์ และองค์
ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบสร้างความหมายและการนำเสนอภาพแทน

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลชาตก้านนาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อตอบโจทย์วิจัย คือ เพื่อศึกษาแนวคิด
เรื่องการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตย และวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงใน
ชาตก้านนา โดยใช้แนวคิดการนำเสนอภาพแทนและแนวคิดการประกอบสร้างความหมายเป็นกรอบคิด
สำคัญในการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นนำเสนอผลการวิจัย

นำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตย

พบว่า ปิตาธิปไตย (patriarchy) หมายถึง วิธีคิดและแบบแผนปฏิบัติอันมีแนวโน้มที่จะให้ความสำคัญ
คุณค่า และอภิสิทธิ์แก่ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิงอย่างเป็นระบบ เดิมสื่อถึง “อำนาจของบิดา” ต่อมาค่อย ๆ กลาย
นัยยะมาสู่ “ระบบชายเป็นใหญ่” โดยอาศัยอำนาจของบิดาเป็นฐานแก่อำนาจของเพศชายโดยรวม ปิตาธิปไตย
เป็นอำนาจในลักษณะที่แฝงเร้นกว่าอำนาจประเภทอื่น ๆ เพราะคติปิตาธิปไตยแทรกซึมอยู่ในทุกความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลในชีวิตประจำวันและมีลักษณะเป็นโครงสร้างครอบคลุมบทบาท พฤติกรรม วิธีคิดทั้งของเพศ
หญิง เพศชาย และเพศอื่น ๆ (Charoenporn, 2005) นอกจากนี้ Sangkhaphanthanon (2016) ยังกล่าว
อีกว่า แนวคิดระบบปิตาธิปไตยนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่จัดลำดับชั้นไม่
เท่าเทียมกัน โดยมีผู้ชายเป็นผู้ควบคุมการผลิตและผลิตซ้ำความเป็นหญิง เรื่องเพศ จนกลายเป็นตัวกำหนด
ลักษณะแบบฉบับ (stereotypes) ให้กับความเป็นหญิงและชายในสังคมเพื่อเสริมสร้างความไม่เป็นธรรม
ให้เกิดขึ้นในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชายหญิง

จากนิยามความหมายข้างต้น จะเห็นว่าอุดมการณ์ปิตาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์
เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยเพศชายเป็นผู้ควบคุมการผลิตและผลิตซ้ำความรู้ต่าง ๆ โดยแทรกซึมและ
แฝงเร้นอยู่ในทุก ๆ บริบทไม่ว่าแม้แต่อุดมการณ์ทางศาสนา ดังนั้นจึงไม่แปลกกว่าศาสนาหลัก ๆ ของโลก
ปัจจุบันล้วนปกครองด้วยระบบปิตาธิปไตย คือ มีผู้ชายเป็นชนปกครองศาสนจักร โดยการสร้างศาสนาใหม่
กดทับศาสนาเก่าที่เป็นของผู้หญิงในลักษณะลดคุณค่าของศาสนานั้น ๆ (Rodsab, 2012) เช่นเดียวกับ
พุทธศาสนาที่มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศอินเดียจึงมีการสอดแทรกแนวคิดของวัฒนธรรมอินเดียอยู่ด้วย
โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับผู้หญิงที่ในสมัยนั้นมีหน้าที่ต่อผู้หญิงไม่ค่อยดีนัก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความคิดความเชื่อ
ต่าง ๆ ในพระไตรปิฎก อรรถกถา หรือวรรณกรรมทางศาสนาของสังคมไทยย่อมได้รับอิทธิพลมาจากสังคม

อินเดียในสมัยนั้นด้วยเช่นกันแม้ว่าจะเป็น การแต่งเพิ่มเติมเข้ามาภายหลังก็ตาม เนื่องจากผู้จัดบันทึก เป็นพระภิกษุ คำสอนในพระไตรปิฎกจึงเป็น เรื่องการบันทึกจากแง่มุมของผู้ชายที่มีอำนาจในการเลือกจด เลือกจำ และเลือกบันทึกตามความสนใจและให้ความสำคัญกับเรื่องของผู้ชายเป็นหลัก แต่ละเลยเรื่องของผู้หญิง (Sirirojananan, 2019) ดังนั้น จึงมีนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะชายเป็นใหญ่ใน แนวดวงพระพุทธศาสนา เช่น Palarat (2002) ได้กล่าวว่าจากหลักฐานทางศาสนามีการกล่าวตำหนิถึงโทษความ ร้ายกาจของสตรีไว้มาก รุนแรงกว่าและเน้นมากกว่าฝ่ายชาย ที่เป็นเช่นนี้สันนิษฐานได้ว่าเพราะสังคมนั้น เป็นของภิกษุ ธรรมชาติส่วนใหญ่จึงแสดงแก่ภิกษุ ธรรมชาติเรื่องราวต่าง ๆ จึงกล่าวต่อภิกษุและเพื่อประโยชน์ ของฝ่ายภิกษุ ได้แก่ การกล่าวตักเตือนเรื่องสตรี เนื่องจากมีผลต่อบุรุษในลักษณะเตือนให้ตระหนัก ไม่ประมาท ต่ออิทธิพลแห่งหญิงอันจะครอบงำและมีผลต่อพรหมจรรย์ของชาย ไม่เพียงเท่านั้น Chongsathitman (1992) ยังได้สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยในทางพุทธศาสนาไว้ 3 ทิศนะ คือ 1) สถานภาพ ของผู้หญิงไทยทางพุทธศาสนาไม่เท่าเทียมกับผู้ชายหรือต่ำกว่าในบางระดับ 2) สถานะของผู้หญิงในทางพุทธ ศาสนาต่ำกว่าผู้ชาย และ 3) ผู้หญิงไม่ได้มีสถานะทางพุทธศาสนาต่ำกว่าหรือด้อยกว่าผู้ชาย ซึ่งนักวิชาการ ส่วนใหญ่จะสนับสนุนแนวคิดที่ว่าสถานะของผู้หญิงในศาสนาต่ำกว่าผู้ชาย อันเนื่องมาจากเหตุผลหลาย ประการ เช่น เห็นว่าผู้หญิงยึดติดกับเรื่องทางโลกมากกว่าผู้ชาย ส่วนผู้ชายสามารถละทิ้งเรื่องทางโลกได้ง่าย กว่าผู้หญิง ผู้ชายบวชได้ ผู้หญิงบวชไม่ได้ รวมทั้งผู้หญิงยังถูกกำหนดให้พึ่งพายึดติดกับผู้ชายไม่ว่าจะเป็นสามี หรือลูก เป็นต้น

นอกจากบทบาทวิถีทางศาสนาแล้ว ในวรรณกรรมทางศาสนาของล้านนาเรื่อง จักรวาทพิณ ซึ่งรจนา โดยพระสิริมงคลอาจารย์เมื่อ พ.ศ.2063 ซึ่งถือเป็นรากฐานความคิดของคนล้านนาเป็นเวลายาวนานได้ชี้ชัดว่า พุทธศาสนาพื้นบ้านมีอิทธิพลต่อการกำหนดสถานภาพของผู้หญิงเพราะได้กล่าวไว้ว่า เพศชายเป็นเพศที่ยิ่งใหญ่ ประเสริฐสุด การเกิดเป็นเพศหญิงนี้ถ้าภพต้องสร้างบุญบารมีจึงจะได้เกิดเป็นชาย หญิงไม่อาจใหญ่เท่าเทียม ชายในด้านการปกครอง ไม่อาจเป็นใหญ่ในหมู่เทวดา อสุรกายและพรหม รวมทั้งไม่อาจเป็นพระพุทธเจ้าได้ นั้นหมายความว่า ผู้หญิงไม่อาจเป็นใหญ่ได้ทั้งในโลกียธรรมและโลกุตระธรรมได้ (Athamasar, 1988)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสังเกตได้ว่า การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงภายใต้อุดมการณ์พุทธศาสนานี้ ไม่ว่าจะปรากฏในคำสอนในพระไตรปิฎก อรรถกถา หรือในวรรณกรรมพุทธศาสนาก็ตามมักนำเสนอเชิงอคติ ทางเพศอันเป็นร่องรอยความคิดในเชิงลดทอน กีดกัน และเบียดขับความเป็นเพศหญิง เนื่องจากถูกควบคุม และผลิตซ้ำด้วยอำนาจแห่งชายเป็นใหญ่นั้นเอง

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาดกล้านนา พบว่า การ นำเสนอภาพแทนผู้หญิงในชาดกล้านนาเป็นการแสดงให้เห็นถึงกลวิธีในการประกอบสร้างความหมายผู้หญิง ภายใต้อุดมการณ์พุทธศาสนาที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือกว่าแผ้วผ่านความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมต่างๆ ของตัวละครที่ผู้แต่งหรือผู้สร้างสรรค์ได้คัดสรรและนำเสนอเฉพาะคุณลักษณะที่โดดเด่นของผู้หญิงเพื่อใช้เป็น ตัวแทนในการหล่อหลอม กล่อมเกลา และสร้างการยอมรับต่อสถานภาพและบทบาทหน้าที่ของผู้หญิงในสังคม ล้านนาได้อย่างเป็นธรรมชาติ จากการศึกษาชาดกล้านนาพบการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงผ่านการ นำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้หญิงในฐานะแม่

ผู้หญิงที่อยู่ในฐานะแม่ถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงสูงศักดิ์หรือผู้หญิงสามัญชนทั่วไปก็ตาม หน้าที่ของผู้ที่เป็นแม่จะต้องให้ทั้งความรัก การเลี้ยงดูเอาใจใส่ และให้การอบรมสั่งสอนลูก (Asana, 1986) จากการศึกษาชาดกล้านนาพบการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะแม่ ดังนี้

ภาพแทนแม่ผู้มีบุญญาธิการ ซึ่งผู้สร้างสรรค์ได้นำเสนอผ่านลักษณะของผู้หญิงที่เป็นผู้ให้กำเนิดลูกผู้ชายว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีบุญบารมีและดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ส่วนผู้หญิงที่ไม่ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมนั้นก็ไม่ว่าจะให้กำเนิดลูกผู้ชายได้ ดังปรากฏในชาดกเรื่อง กุสสราช ในตอนที่พระญาเจ้าโองการาชาและเหล่าชาวเมืองได้หารือกันเกี่ยวกับนางผู้ที่จะให้กำเนิดราชบุตรเพื่อจะได้สืบต่อราชสมบัติ ดังความว่า

“นางผู้ใดมีบุญสมพาร นางผู้นั้นจักหาได้ วรรพุดต์ ยังลูกชายผู้ประเสริฐจักควรแก่ราชสมบัติบ้านเมืองนั้นแล”

“ชาวเมืองทั้งหลายกล่าวว่า ข้าแถมหาราชเจ้า ดังข้าทั้งหลายใส่ใจดูนี้นางทั้งหลาย ผูกหาสิลปได้ บังเกิดยังลูกชายผู้ประเสริฐนั้น...นางอัคมเหสีเทวีผู้ชื่อว่าสิลวดีแห่งมหาราชเจ้า นางเทียรย่อมประกอบด้วยสีลาสมบัติดีมีมากนัก มหาราชเจ้าอดขันติปารมีธัมแล้ว จูงปล่อยนางไปตามใจมักแห่งนางเทอะ คั่นว่ามหาราชะวางหื้อนางไฟตั้งนั้นลูกผู้ชายผู้ประเสริฐจักเกิดมีแถมหาราชเจ้าบ่อย่าชะแล”

(Kussarat Jataka)

จากข้อความข้างต้นสังเกตว่า ชาดกล้านนาได้ประกอบสร้างภาพผู้หญิงที่ให้กำเนิดลูกผู้ชายนั้นเป็นผู้มีบุญญาธิการและเป็นผู้ประเสริฐยิ่ง เสมือนเป็นการยกย่องเชิดชูความสูงส่งของแม่ผู้ให้กำเนิดลูกผู้ชาย แต่ในขณะเดียวกันก็ตอกย้ำความด้อยต่ำของแม่ผู้ให้กำเนิดลูกผู้หญิงซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเพศของลูกสามารถกำหนดสถานภาพของผู้เป็นแม่ได้คือ ลูกผู้ชายสามารถยกระดับหรือเลื่อนสถานภาพให้แก่ผู้ที่เป็นแม่ ในทางกลับกันแม่ที่มีลูกผู้หญิงอาจถูกกดทับหรือเบียดขับออกจากพื้นที่ของความเป็นแม่ที่สมบูรณ์แบบก็เป็นได้

นอกจากนี้ ชาดกล้านนายังได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้เป็นแม่ไว้หลายประการซึ่งเป็นการเน้นย้ำความคาดหวังภาพแทนแม่ที่พึงประสงค์ ดังเช่น การดูแลลูกด้วยความรักและเอาใจใส่ ดังปรากฏจากพฤติกรรมของนางอุชจิตตาที่แม้ว่าจะถูกกบฏิตตาเศรษฐีใช้ไม้พายตีตกน้ำจนเสียชีวิต แต่ด้วยผลบุญนางก็ได้เปลี่ยนชาติภพจากมนุษย์มาเป็นเต่าค่า และนางก็ยังดูแลเอาใสนางอุทธรผู้เป็นลูกอยู่เสมอด้วยการหวิ้มเกล้าผมให้นางเหมือนครั้งที่ยังเป็นมนุษย์ ดังข้อความว่า

“นางอุชจิตตาผู้เป็นแม่อันเป็นเต่าค่าคือออกมาปราศรัยกับด้วยลูกแห่งตนช้วน คือว่า เอาหวิและน้ำมันทิพอันเป็นปากชะแห่งผีเสื้อหนองอันนั้นออกมาสร่งเนื้อตนตัวหื้อแก่ลูกตนทุกเมื่อ ถ้วน 4 วัน 5 วัน คิมิแล” (Nang Uththra)

การอบรมสั่งสอน ดุคำ ตักเตือนเมื่อลูกประพฤติตนไม่เหมาะสม ดังปรากฏจากพฤติกรรมของนางเทวี ผู้เป็นแม่ของนางปัทมาวดี จากเหตุการณ์ที่นางปัทมาวดีดูหมิ่นและปฏิบัติต่อพระญาติสหายผู้เป็นสามีเยี่ยงข้า ทาสบริวารซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมยิ่งนัก ดังความว่า

“ดูรานางปัทมาวดี เจ้าอันเกิดมาในชาติตวยวงสาพระญามัทธราภรร์ ดังรื้อนางประ หมายทในกระกูลแห่งคนนั้นชา มึงนางนี้แต่ก่อนรยว่าเปนคนจ้งไรช้งท่าน เปนคนพาลาไ้ บอคว่าอันชะแล ดังรื้อแลมาจะทำผัวแห่งตนผู้ประเสริฐเลิศกว่าสามันคราชทั้งหลายดีหลี ดาย ดังรื้อน้อยมาจะทำเปนประดู่จะดั่งข้าชายตนนั้นชา นางมาจะทำฉันนี้คึบควรแก่มึง นางแล นางราชเทวีคึไรดำลูกยึงแห่งตนแลมิดังนั้น”

(Kussarat Jataka)

จากการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะแม่ข้างต้นได้แฝงความหมายของความเป็นแม่ในอุดมคติได้ อย่างแนบเนียนซึ่งเป็นการหล่อหลอม กล่อมเกลา และยังเป็นการตอกย้ำให้ผู้ที่เป็นแม่ติดกับดักของความเป็น แม่ตามการประกอบสร้างของสังคมภายใต้กรอบคิดชายเป็นใหญ่ที่กำหนดให้ผู้หญิงมีพื้นที่หรือบทบาทสำคัญ ในบ้านหรือในครอบครัวเท่านั้นซึ่งสอดคล้องกับที่ Santasombat (2016) กล่าวว่าความเป็นแม่ถูกกำหนดโดย อุดมการณ์ปิตาธิปไตยที่ยึดเยียดบทบาทหน้าที่ภายในครอบครัวให้แก่ผู้หญิง สร้างบริบทให้ดูเหมือนว่าการดูแล เป็นหน้าที่ซึ่งถูกกำหนดล่วงหน้าโดยธรรมชาติ หากแต่ที่แท้จริงแล้วหน้าที่ดังกล่าวถูกกำหนดขึ้นโดยปัจจัยทาง สังคมการเมือง การเลี้ยงลูกถูกผลักให้เป็นภาระของผู้หญิงแต่เพียงฝ่ายเดียวและได้กลายมาเป็นวิถีปฏิบัติที่สื บทอดต่อกันมา เนื่องด้วยเพราะบทบาทของผู้หญิงในลักษณะนี้รองรับสนับสนุนอุดมการณ์ปิตาธิปไตยนั่นเอง

2. ผู้หญิงในฐานะเมีย

ผู้หญิงในฐานะเมียในสังคมล้านนาจะเน้นเกี่ยวกับการให้ความรักและซื่อสัตย์ต่อสามี การรู้จัก ปรนนิบัติเอาใจ การเคารพยกย่อง ให้เกียรติ และเชื่อฟังสามี การให้กำลังใจช่วยเหลือสามี การให้คำแนะนำแก่ สามี และการเรียกร้องความยุติธรรมจากสามี (Asana, 1986) จากการศึกษาชาดกล้านนาพบการนำเสนอภาพ แทนผู้หญิงในฐานะเมีย ดังนี้

การนำเสนอให้ผู้หญิงในฐานะเมียเป็นผู้ที่มีวัตรปฏิบัติที่ดีงาม ดังตัวอย่างในชาดกเรื่อง อุทธร่า ที่ กล่าวถึงพฤติกรรมของนางอุทธร่าผู้เป็นเมียของพระญาติที่ต้องดูแลทั้งเรื่องการบริหารเรือน การปัน ฝ้าย ทอหูก รวมถึงการปฏิบัติตนตามขนบของเมียที่ดีของสังคมล้านนาคือ ต้องตื่นก่อนและนอนทีหลังสามี เวลาเดินก็ต้องคอยย่างเท้าเพื่อไม่ให้เกิดเสียงดังอันจะเป็นการรบกวนสามีของตน ดังความว่า

“นางอุทธร่าเทวีคึเปนอันรักจำเรียวใจแก่กันมากนักมีวัฏฏปฏิบัติอันดี มีต้นว่าปันฝ้าย แลทอหูกคึเปนอันช่างแลแลบย้งนักเปนดั่งโยบัวแล ในเมื่อจักหลับจักนอนนั้น คึหื้อผัวนอน ก่อน ในเมื่อจักเข้าที่นอนคึย้งนัก มาตราจักหื้อฟากท้วงคึบมีแล ในเมื่อจักลุกคึลุกก่อนผัว มาตราว่าไฟจกัรู้หน้อย 1 คึบมีแล แม่นว่าเยียะหูกทอผ้ายดั่งอัน เตมว่าเส้นฝ้ายแลบเท้าใดคึดี คึบปุดบ่ขาดสักเส้นแล” (Nang Uththra)

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงยังนำเสนอภาพเมียที่คอยดูแลปรนนิบัติเรื่องเรื่องอาหารการกิน โดยการจัดเตรียมอาหารให้สามีอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ดังปรากฏในชาดกเรื่อง จันทมาตกชาดก ที่กล่าวถึงบรรดาเมียของเจ้าจันทมาตกะที่พากันตระเตรียมข้าวปลาอาหารเพื่อต้อนรับการกลับเมืองของเจ้าจันทมาตกะหลังกลับจากช่วยพ่อตาจากทัพของพระญาเตชुकคสิปปา ดังความว่า

“โส ราชา จันทมาตโก อันว่าพระญาจันทมาตกะนั้น คັນว่าเมื่อรอดเมืองอนุมติแล้ว
ตั้งนั้น อันว่านางพรหมจารีคดีย นางเทวธิสังกาคีดี นางอุตตมธานีคดีย คีเอากันตกแต่งยังวัดฤ
อันควรเคี้ยวควรกินมารับยังมหาสัตต์เจ้ากับด้วยปรีวารแห่งตนคีมี่แล”

(Chantakataka Jataka)

การนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะเมียดังกล่าวข้างต้น เป็นการพยายามเน้นย้ำสิ่งที่สังคมคาดหวังให้ผู้หญิงในฐานะเมียพึงปฏิบัติต่อสามีทั้งเรื่องอาหารการกิน วัตรปฏิบัติที่ดีของเมีย เรื่องการบ้านการเรือน ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรัก ความเคารพ ความซื่อสัตย์ของผู้ที่เป็นเมียที่ ลักษณะดังกล่าวนี้อาจส่งผลให้ผู้หญิงต้องติดกับดักของกับบทบาทหน้าที่โดยมีพื้นที่ภายในบ้านซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่และความหมายของคำว่าเมียตามการประกอบสร้างของสังคมภายใต้ระบอบปิตาธิปไตยที่ได้กำหนดให้ผู้หญิงมีพื้นที่หรือบทบาทสำคัญในบ้านหรือในครอบครัวเท่านั้น

3. ผู้หญิงในฐานะสมบัติของผู้ชาย

การนำเสนอภาพผู้หญิงในฐานะสมบัติของผู้ชายที่ปรากฏในชาดกล้านนานั้นถือเป็นการผลิตซ้ำแนวคิดปิตาธิปไตยที่ว่า ลูกผู้หญิงตั้งแต่เด็กจนโตเมื่อยังไม่ได้แต่งงานจะถือเป็นสมบัติของพ่อ และเมื่อแต่งงานก็ต้องถือเป็นสมบัติของสามี ดังนั้นผู้หญิงจึงต้องอยู่ภายใต้อำนาจการปกครองจากผู้ชายตั้งแต่เด็กจนโต ผู้ชายจึงมีสิทธิอันชอบธรรมที่จะขายหรือยกลูกสาวหรือภรรยาให้ใครก็ได้ (Kaewkhamsaen, 2016) ดังปรากฏการใช้เมียเป็นเดิมพันการพนันจากชาดกเรื่อง สุพรมโมกขะหมาเก้าหาง ที่พระญาเจ้าเมืองมาตุลนครปรารณนางไขฟ้าเมียของสุพรมโมกขะมาเป็นของเมียตนจึงได้ทำชนไก่โดยใช้เมียเป็นเดิมพันครั้งนี้ ถ้าไก่ของเจ้าเมืองชนะนางไขฟ้าซึ่งเป็นเมียของสุพรมโมกขะก็ต้องตกเป็นของพระญาเจ้าเมือง แต่หากไก่ของสุพรมโมกขะชนะพระองค์ก็จะยกมเหสีของตนให้แก่สุพรมโมกขะ ดังความว่า

“ดูราทุกคตะ ในวันพรุ่งนี้จุ้งเอาไก่มึงมาต่อไก่คุตนเปนเจ้าคุตเทอะว่าอัน คันว่าไก่
คุตนเปนเจ้าแลแพ้ยังไก่ทุกคตะดังอัน เมียทุกคตะคียักจักเปนเมียคุตนเปนเจ้าแท้ บ่อย่าชะแล
คันว่าไก่ทุกคตะแลแพ้ไก่คุตนเป็นเจ้านั้น นางเทวีแห่งคุตนเปนเจ้า คียักหื้อเปนเมียแก่ทุกคตะ
ชะแล” คำว่า *แพ้ในภาษาล้านนา หมายถึง ชนะ

(Suprommokka Mah Kao Hang)

นอกเหนือจากการใช้เมียเป็นเดิมพันการพนันแล้ว ยังพบการใช้ลูกสาวเป็นรางวัลสำหรับผู้ที่ทำกรกระทำตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงของผู้เป็นพ่อ ดังปรากฏในชาดกเรื่อง จันทมาตกชาดก ที่กล่าวถึงพระญาเตชुकคสิปปาได้ตั้งนางสมุททชาผู้เป็นธิดาเป็นรางวัลสำหรับผู้ที่ดีศีรชะของพระญาวิพุทธิโฆโสมาให้ตนได้ ซึ่ง

พระยาเตชुकคสิปาได้กล่าวกับบรรดาพระยาเจ้าเมืองต่าง ๆ ที่ปรารถนาอยากได้นางสมุททชาว่า หากพระยาตนใดสามารถไปตีเมืองคันธรัฐชนะได้สำเร็จพร้อมกับตัดศีรษะของพระยาวิพุทธิโสมมาให้ตนได้นั้น ตนจะยกลูกสาวคือนางสมุททชาให้ ดังความว่า

“ในกาลเมื่อนั้นยังมีลูกพระยาสุวณณภูมิผู้ 1 คืเข้ามาสู่เมืองพันธุมดินคอร เพื่อว่าจักขอเอานางสมุททชาแห่งพระยา พระยาคืกล่าวว่า เจ้าไฟตัดหัวพระยาตนเป็นเจ้าเมืองคันธรัฐชนะก่อนเถอะ ข้าจักหื้อนางแก่เจ้าแล ว่าตั้งนั้นที่นั้นลูกพระยาสุวณณภูมิกล่าวว่า ข้าจักไฟตามคุณอันรู้แห่งข้าก่อนแท้แลแม่นว่าได้คืคืจักมาไหว้มหาราชะเจ้าชะแล”

(Chantakataka Jataka)

อนึ่ง ผู้หญิงที่อยู่ในฐานะเป็นสมบัติของผู้ชายในชาดกล้านนา นี้ ยังปรากฏผ่านการที่สุพรมโมกษะครอบครองทั้งเมืองและนางเทวีแห่งพระยาเจ้าเมืองมาตุลนครมาเป็นเทวีคนที่ห้าของตนหลังจากที่ได้ขึ้นเป็นพระยาเจ้าเมืองมาตุลนครแทนพระยาเจ้าเมืองคนเดิม อันถือเป็นการยึดและครอบครองสมบัติทุกอย่างของเจ้าเมืองคนเดิม ดังความว่า

“เมื่อนั้นนางเทวีแห่งพระยามาตุลนครตนเก่านั้นมีลูกยิงแลชายสักคนแล ปรมโพธิสัตว์คืว่า เจ้าสุพรมโมกษราชตนนั้นคืเก็บเอานางเทวีผู้เก่านั้นมาเป็นเทวีผู้ถ้วน 5”

(Suprommokkha Mah Kao Hang)

จากการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงข้างต้นสังเกตว่า ชาดกล้านนาได้กำหนดความหมายผู้หญิงให้อยู่ในสถานะสมบัติของผู้ชายตามกรอบคิดชายเป็นใหญ่ที่ว่าผู้ชายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะพ่อหรือสามีย่อมเป็นผู้ที่มีสิทธิ์อันชอบธรรมในตัวของผู้หญิงที่เป็นเมียหรือลูกสาวซึ่งเป็นการประกอบสร้างทางสังคมที่ฝ่ายชายมีอำนาจในการจัดสรรความชอบธรรมให้เป็นไปตามความต้องการของตน การจัดสรรดังกล่าวย่อมมีการแฝงนัยยะทางอำนาจความเหนือกว่าของเพศชายและพยายามลดทอนคุณค่าของเพศหญิงได้อย่างแนบเนียนเพื่อเป็นการตอกย้ำอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่

4. ผู้หญิงในฐานะเพศที่ต้องการที่พึ่งพิง

ชาดกล้านนามักกำหนดให้ตัวละครหญิงเป็นเพศที่ต้องการที่พึ่งพิงแม้ว่าจะเป็นผู้ที่มีความแข็งแกร่งก็ตาม ลักษณะดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า แม้ว่าผู้หญิงจะเก่งกล้าสามารถเพียงใดก็ตามแต่ก็ยังเป็นเพศที่ต้องการที่พึ่งเสมอไม่ว่าจะเป็นตัวละครฝ่ายชาย สิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ จึงจะสามารถก้าวผ่านอุปสรรคหรือเรื่องราวอันเลวร้ายต่าง ๆ ในชีวิตได้ ดังตัวอย่างจากชาดเรื่องสุพรมโมกษะหมาเก้าหางที่ได้นำเสนอผ่านตัวละครหญิงผู้เป็นเมียของสุพรมโมกษะซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความเก่งกาจ แต่ก็ยังได้รับความช่วยเหลือครั้งยิ่งใหญ่จากสามีกล่าวคือ สุพรมโมกษะช่วยชุบชีวิตนางธิดาตามดงามจากการทานอาหารเป็นพิษ ช่วยนางธิดายักษ์ให้

หายจากตาบอดกลับมามองเห็นได้อีกครั้ง และช่วยรักษานางธิดานาคที่ถูกทำร้ายจนกระดูกหักให้หายเป็นปกติ ดังข้อความว่า

“เจ้าข้าเอาน้ำมาใส่จานแล้วค้ฝนอย่าอันงูปันนั้นตกใส่ในจานนั้นแล้ว ค้เอาน้ำอย่าไฟหล่อเข้าสบลูกยิงสาวพระญาผู้ตายนั้นค้ได้มหาราชเจ้าอย่าตีข้าพจนแต่สติใหม่คืนหันแล”

“เจ้าสุพรหมโมกษะค้เอาน้ำต้นแก้วจากลูกนั้นไฟตกเอาน้ำยังทำพุนมาแล้วค้ฝนอย่าอันนางไขฟ้าเอาปันใส่ในน้ำต้นแก้วลูกนั้นแล้วเจ้าสุพรหมโมกษะค้หื้อเพิ่นกั้งกางสุดแลกั้งในท่ามกลางหอปราสาทแล้วค้หื้อนางเข้าไพนอนอยู่แล้ว เจ้าสุพรหมโมกษะค้ขึ้นเมื่อพายเหนือหัวแห่งนางแล้วเจ้าค้เอาน้ำต้นนั้นมาหุดหล่อตกใส่ตานางนั้นแลแจ้งใส่เปนปกติดังเก่าหันแล”

“เมื่อนั้นสุพรหมโมกษะได้ยื่นข่าวสารนาคราชเจ้าค้มาสวาทธิยายมนต์อย่ากับด้วยน้ำลายทาตนนางนวดไปมาทุกที่ตุกแหวแลเอนหลังแห่งนางจันทิกิตติกานัน ค้มาติดกันตั้งเก่าไว้หื้อได้เล่ากับเมืองนั้นแล”

(Suprommokkha Mah Kao Hang)

นอกจากนี้ ภาพของผู้หญิงที่ต้องการที่พึ่งพิงยังปรากฏในชาดกเรื่อง กุสสราชชาดก โดยนำเสนอผ่านพฤติกรรมของนางปัทมาวดีผู้ที่มีความเย่อหยิ่ง และดูหมิ่นเหยียดหยามในความอัปลักษณ์ของพระญากุสสราช ทั้งยังเห็นว่าพระองค์ไม่คู่ควรกับนางผู้มีรูปโฉมอันงดงามหาใครเปรียบมิได้ แต่ท้ายที่สุดแล้วนางต้องยอมลดทูลธิฐและขอขมาต่อพระญากุสสราชผู้เป็นสามี เนื่องจากนางกำลังตกอยู่ในภาวะที่มีความไม่มั่นคงในชีวิต เนื่องจากพระญาจากเมืองต่าง ๆ 7 เมือง ยกทัพมาเพื่อรับตัวนางไปเป็นเทวี พระญาผู้เป็นพ่อจึงตัดสินว่าจะตัดตัวนางออกเป็น 7 ส่วน เพื่อยกให้เหล่าพระญาทั้งหลาย นางจึงถึงแก่ความกลัวพยายามหาที่พึ่งซึ่งผู้ที่สามารถช่วยเหลือนางในครั้งนี้ได้มีเพียงผู้เดียวคือพระญากุสสราช นางรู้สึกสำนึกผิดจากการกระทำที่ผ่านมา และขณะนี้เป็นต้นเหตุให้บ้านเมืองเกิดความเดือดร้อน นางจึงได้เข้าไปเฝ้าพระญากุสสราชเพื่อกล่าวขอขมาโทษและขอพระองค์จงเป็นที่พึ่งแก่นางด้วย ดังข้อความว่า

“ข้าแถมหาราชะเจ้า อันวันแลคืนทั้งหลายฝูงใดข้ามแล้ว แต่ผู้ข้าได้พราจากมหาราชชะเจ้าตนประเสริฐอันผู้ข้าบได้ไหว้ดินเจ้าคุณอนันมีประหมณเท่านี้แล้ว บัดนี้ข้าค้ได้ไหว้ดินแห่งมหาราชชะเจ้าแล ขอเจ้าคุณอย่ามีใจอันเคียดแค้นข้าเทอะ ขอเจ้าคุณจงอดยังโทษผู้ข้าเทอะ ข้าได้กะทำกัมมอันปรักบ่เพิงใจมหาราชชะเจ้าสิ้นกาละอนันมีประหมณเท่านี้แล ในที่นี้มหาราชชะเจ้าจักกะทำยังกัมมอันใดข้า ข้าค้สู้รับเอายังกัมมเยื่อนั้นดีหลี เมื่อก่อนข้าค้มีใจอันปรักบ่ในมหาราชชะเจ้าแท้แล ในกาละบัดนี้ผู้ข้ารักในมหาราชชะเจ้าแล อันว่าคำสินหารักในมหาราชชะเจ้ามารอดมาถึงแก่ผู้ข้าในวันนี้แล มหาราชชะเจ้าจงเปนที่เพิงแก่ข้าเทอะ ในวันนี้พระญาตนพ่อข้าค้จักตดยังตนผู้ข้าหื้อเปน 7 บั้ง 7 ท่อน แล้วจักหื้อแก่ท้าวพระญา 7

ตนว่าดังนี้ดีเหลือขอหื้อแก่มหาราชเจ้าจ่งเปนนที่เพ็งแก่ข้าเทอะ นางปัทมาวดีก็ก้มกราบแทบ
ดินมหาสัตต์เจ้าหื้อขมาโทษแห่งตน แลหื้อเปนนที่จ้งที่เพ็งแก่ตนนั้นหันแล”

(Kussarat Jataka)

นอกจากนี้ ในชาดกเรื่อง จันทกาคชาดก ยังได้นำเสนอภาพผู้หญิงที่ร้องขอความช่วยเหลือจาก
อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออำนาจเหนือธรรมชาติผ่านตัวละครนางพรหมจารีในขณะที่ถูกสุนัขจิ้งจอกผู้เป็นสามีจับนาง
ล่อยแพในแม่น้ำอจิรวดี นางแสดงความอ่อนแอออกมาด้วยการร่ำไห้และร้องขอให้อำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย
เป็นที่พึ่งเพื่อช่วยปกป้องคุ้มครองนาง ทั้งยังอธิษฐานขอให้นางได้พบกับสัปบุรุษผู้ประเสริฐผู้ที่จะเป็นที่พึ่ง
ให้แก่นางในภายภาคหน้าได้ ดังความว่า

“เทวสงฆาโย ดุราเทวดาทั้งหลายอันรักษาแม่น้ำอันนี้แลครือเขาคีดี รักษาจอม
ดอยคีดี ข้าคื้ไหวเจ้าทั้งหลายแล บุญอันข้าได้กะทำมาแต่ก่อนคีดี ในปัจจุบันนะคีดี ข้าขอ
ถวายเป็นอภัยแก่เจ้าทั้งหลายเสียทั้งมวลแล เจ้าทั้งหลายจงรักษาข้าบัดนี้เทอะ ข้าขอเซ่งเทพย
ดาเจ้าทั้งหลายเอาข้าออกจากแม่น้ำอันนี้ ให้ข้าได้ประสบพบยังชายผู้เปนมหาสัปบุรุษ
เจ้าตนเปนนพทุธังกูรวงสา เจ้าตนประเสริฐล้ำเลิศกว่าคนทั้งหลายจ้งมีเทอะ ขออย่าหื้อได้
หันหน้าชายปุกุชนสมะอันเปนนพทุธาลถ้อยร้ายเปนนดังผัวผู้ข้านี้เทอะ ว่าดั่งนั้นแล้วก็
อธิษฐานสมาทานเอาสีล 8 แล้วคื้นั่งในแพที่นั้น คื้ไหลไปตามกระแสแม่น้ำนั้นหันแล”

(Chantakataka Jataka)

การนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะเพศที่ต้องการที่พึ่งพิงข้างต้น เป็นการพยายามกำหนดให้ผู้หญิง
เป็นเพศที่ต้องการที่พึ่งทั้งทางกายและที่ทางใจเพื่อเป็นการเน้นย้ำความอ่อนแอและตอกย้ำฐานะของผู้หญิง
ตามกรอบคิดชายเป็นใหญ่ที่มักมองว่าผู้หญิงต้องอยู่ในฐานะที่เป็นรองเสมอแม้แต่ความแข็งแกร่งทางกายและ
ความเข้มแข็งทางจิตใจ จึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพทางชีววิทยาอาจเป็นจุดที่ทำให้เกิดการรับรู้และรองรับความ
แตกต่างระหว่างเพศได้อย่างแนบเนียน และที่สำคัญขนาดก็ยังเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในการผลิตซ้ำและถ่ายทอด
เผยแพร่ความแข็งแรง ความอดทนของผู้ชายอยู่เสมอ ขณะเดียวกันก็ตอกย้ำภาพความอ่อนแอของผู้หญิงอย่าง
ต่อเนื่องเช่นกัน

5. ผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศ

เนื่องจากลำนนาอยู่ภายใต้กรอบคิดชายเป็นใหญ่จึงทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่ไม่
ทัดเทียมกันระหว่างเพศส่งผลให้ผู้หญิงอาจตกอยู่ในฐานะวัตถุทางเพศซึ่งในที่นี้หมายถึง การประกอบสร้างภาพ
แทนผู้หญิงให้มีความเกี่ยวเนื่องกับเรื่องเพศโดยเฉพาะการถูกจ้องมองจากสรีระความเป็นหญิง จากการศึกษา
พบว่า ภาพแทนผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศถูกกำหนดให้มีความงามสมบูรณ์แบบชวนมอง ประกอบกับการ
แสดงพฤติกรรมของตัวละครฝ่ายชายที่เกิดจากการจ้องมองความงามของฝ่ายหญิง ดังปรากฏในชาดกเรื่อง
กุสสรราชชาดก ตอนที่พระญากุสสรราชกล่าวถึงรูปร่างทรวดทรงอันงดงามของนางปัทมาวดีทีละส่วนตั้งแต่

รูปร่าง ผิวพรรณ เต้านมอันตั้งตมบนอก เครื่องประดับและเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ของนางที่ทำให้เกิดความงาม จนก่อเกิดเป็นความหลงใหล บรรณาและความรักใคร่ในตัวนาง ดังความว่า

“ดูราเจ้าผู้มีผ้านุ่งอันริสสนาด้วยคำ ดูรานางผู้มีรูปและวันฉะเนื่อตนอันบัววิสุทธิ งามทุกแห่ง แลมีนมอันตมตั้งอยู่เหนืออกเปนที่เลงแลแก่ตาคนและเทวดาทั้งหลายคมีแล เมื่อเจ้าสุขสอดไปด้วยเครื่องประดับทั้งหลายเป็นต้นว่าผ้าสะไบอันแล้วด้วยแก้วแลคำสาย สะเอ็ง เทียรย้อมแล้วด้วยแก้วแลคำ เจ้าคมีรูปโฉมโนมพริณวันฉะเนื่อตนอันงามควรระเมา เอาใจแห่งชายทั้งหลายคมีมากนักละ ดังนั้นข้าคัลวดบมีประโยชน์ะในทสราชธัมมบ้านเมือง แห่งข้า ในกามคุณแห่งเจ้าผู้จำเริญใจแก่พินี้เพื่อดังนั้นแล”

(Kussarat Jataka)

ในขณะที่เดียวกันชาดกเรื่อง สุพรมหมอกะหมาเก้าหาง ก็ได้กล่าวถึงอานุภาพของความงามของ บรรดาเมียของสุพรมหมอกะที่ ทำให้เหล่าผู้พบเห็นซึ่งล้วนเป็นเพศชายทั้งสิ้นถึงกับเสียอาการ สติไม่อยู่กับเนื้อ กับตัว หลงลืมภารกิจสำคัญต่าง ๆ จนสิ้น แม้ว่าจะไม่ได้กล่าวถึงความบรรณาในเรื่องกามคุณแบบ ตรงไปตรงมาก็ตาม แต่อากัปกริยาที่ไม่สามารถครองสติได้นั้นก็เกิดขึ้นจากการสัมผัสด้วยการจ้องมองนั่นเอง ดังความว่า

“เขาทั้งหลายค้ชวนกันมาผ่อเล็งดูนางไข่ฟ้าผู้นั้นหันค้เปนอันงามมากนักละ ทาที่สุดับ ได้ ใต้ลุ่มฟ้าค้มีไฟจักเปรียบเทียบได้ เขาทั้งหลายค้เล็งแยงดูตนเปนอันงาม บรู้อิมรู้ค่ายได้ เขาทั้งหลายลวดลิมยังการอันจักไฟไล่เนื่อกวางฟานมาถวายเป็นพระญานตนเปนเจ้าแห่งตน หันแล เขาทั้งหลายลิมหนทางทุกคนหันแล”

“เสนาผู้นั้นหันนางทั้ง 4 มีรูปอันงามเสมอกัน หายิงในชมพูทวีปนี้แลจัก เปรียบเทียบค้บได้พอ 2 แล เสนาใช้ผู้นั้นค้้าปากยืนผ่อดูนางทั้ง 4 นั้นด้วยอันยืนชันอยู่แล ้าปากอยู่มีน้ำลายไหล ตายีดยะยิดเปนดังคนไข่คนง่าวหันแล”

(Suprommokha Mah Kao Hang)

จากการนำเสนอภาพแทนผู้หญิงในฐานะวัตถุทางเพศข้างต้น ได้กำหนดให้ผู้หญิงเป็นเพศที่มีความ เพียบพร้อมในรูปสมบัติ สัมผัสความงามจากสายตาฝ่ายชาย และพยายามทำให้ความงามนั้นสื่อถึงความ บรรณาตามกามารมณ์ ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการประกอบสร้างให้ผู้หญิงกลายเป็นวัตถุทางเพศผ่านรูปแบบ การจ้องมองอันจุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ อนึ่งอาจมองว่าชาดกล้านนาประกอบสร้างให้ผู้หญิงหลงหรือติดอยู่ กับรูปลักษณ์ความงามซึ่งถือเป็นกับดักที่จะปิดกั้นหรืออาจเป็นตัวกดทับศักยภาพของผู้หญิงได้ซึ่งเป็นการตอกย้ำคุณสมบัติความเป็นผู้หญิงภายใต้กรอบคิดชายเป็นใหญ่อีกประการหนึ่ง

6. ผู้หญิงในฐานะสัญลักษณ์ของความสกปรก ไม่บริสุทธิ์

ชาตกถ้านาได้นำเสนอภาพผู้หญิงในฐานะสัญลักษณ์ของความสกปรกซึ่งอาจเป็นเหตุแห่งความเดือดร้อน ความเสียหาย หรืออาจเป็นเหตุให้ฝ่ายชายต้องตกต่ำ ดังตัวอย่างจากชาตกเรื่อง จันทมาตกชาตก ที่กล่าวถึงเหตุการณ์ที่พระยาคันธวัชได้สั่งให้หญิงแก่แม่มาลัยมากอดรัดพระยาเตชुकสิปปา เหล่าหญิงแก่แม่มาลัยจึงพากันรุมล้อมแย่งยื้อลากไปกอดต่างคนต่างร้องว่าผัวข้า ผัวข้า บางคนนั่งบนเอว บางคนนั่งขึ้นบนศีรษะ เสื้อผ้าถุงของพระยาเตชुकสิปปาก็หลุดลุ่ยไปหมด ผู้หญิงบางคนก็เคี้ยวข้าวแล้วเอายัดใส่ปากพระยา บ้างก็อมน้ำแล้วพ่นใส่ปาก บ้างก็เคี้ยวหมากยัดใส่ปาก ทำให้เนื้อตัวของพระยาเตชुकสิปปาเปรอะเปื้อนไปด้วยมูลและอาเจียนของเหล่าผู้หญิงทั้งหลาย ซึ่งเหล่าบรรดาหญิงแก่มาลัยก็ผัดเวียนหมุนเปลี่ยนกันไปเรื่อย ๆ เป็นเวลาหนึ่งเดือน ท้ายที่สุดพระยาเจ้าเมืองผู้ยิ่งใหญ่ก็ต้องมาเป็นข้าใช้ไม่ต่างจากเหล่าหญิงแก่แม่มาลัยทั้งหลาย ดังความว่า

“พระยาคันธวัชหื้อผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายอันเถ่าแก่แม่ร้างแม่หม้ายทั้งเมืองนั้นมาหื้อพระยาเตชुकสิปปาหั้นแล ในกาละเมื่อนั้น แม่ยิงทั้งหลายฝูงนั้นมาแล้วค้ชิงกันกอดเอาพระยาตนนั้น ต่างคนต่างว่าผัวข้า ผัวข้า ว่าดั่งนั้นชูคนแล้วค้ยัดกัน ลวดทั้นเตชुकสิปปานั้นหื้อท่าวไฟเหนือแผ่นดินแล้วค้ลากไฟมาท้วเวียงทั้งมวลนั้นแล แม่ยิงทั้งหลายนางพร่องค้หนึ่งแหว นางพร่องค้หนึ่งชี่ นางพร่องค้ขึ้นนั่งห้วแล แม่ยิงหมู่ 1 มาลุนเอาได้แล้วแลชักหื้อท่าวลากไฟลากมาหั้นแล เสื้อผ้าถุงค้บิติดแม่นว่าน้อย 1 ทัดห้วพระยานั้นมาตราเท่าใบทั้นขอค้หาบได้ แม่ยิงนางพร่องค้เคี้ยวเข้ายัดปาก นางพร่องค้อมน้ำพ่นใส่ปาก นางพร่องค้เคี้ยวหมากยัดใส่ปากค้มีแล เนื้อตันตัวของพระยานั้น มาค้เปนมูตรแลอาเจมแห่งผู้ยิ่งใหญ่ทั้งหลายฝูงนั้นแล ส่วนอันว่าผู้ยิงหมู่ 1 เข้ามาเถ่าอันกอดแทนกันแลวันแล 5 หมู่บ่ขาดสักวันแล คั่นว่าได้เดือน 1 แล้วค้เอาเมื่อเปนข้อยพระยาเสียหั้นแล”

(Chantakataka Jataka)

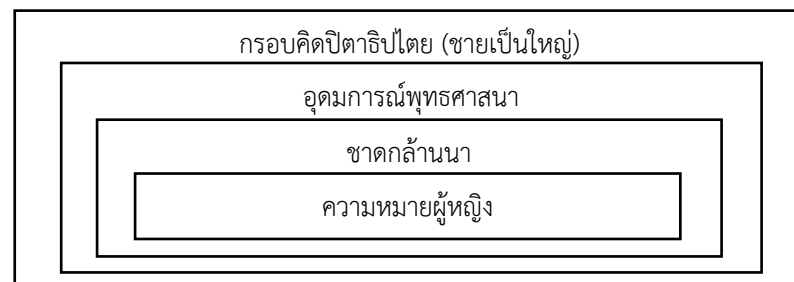
นอกจากนี้ในชาตกเรื่อง จันทมาตกชาตกก็ยังได้ตอกย้ำความไม่บริสุทธิ์ของเพศหญิงด้วยเหตุการณ์ในตอนทีพิพยธรได้มอบเกบตีบพิพยกับดาบสรีกัญชัยให้แก่จันทมาตกกุมมาร และได้กล่าวถึงอานุภาพของวิเศษทั้งสองว่าจะหาสิ่งใดเปรียบไม่ได้ แต่หากว่าของวิเศษทั้งสองไปสัมผัสกับร่างกายผู้หญิงแล้วอานุภาพต่าง ๆ ก็จะสิ้นไป ดังความว่า

“ดูราเจ้ามาณะวะ คั่นว่าข้าตายดั่งนั้น เจ้าจูงเอาเกบตีบกับดาบสรีกัญชัยอันชื่อว่ากายสิทธิ์แห่งข้านี้เทอะ คั่นว่าเจ้าอยากเข้าน้ำดั่งนั้น เจ้าจูงเอาดาบดวงนี้แช่น้ำเผ็งกินเทอะ ดาบดวงนี้ประเสริฐนักแล มันจักพินเหล็กพินขางค้ได้ พินหอนพินผาค้ได้ ในโลกนี้หาสาสตรศิลป์ผู้จักเสมอดั่งดาบดวงนี้ค้มีแล อันว่าเกบตีบข้าคู้นี้ ผู้ใดได้ถือไฟในอากาศค้ได้แลมีกำลังแรงเท่าช้างอุโปสะได้ 7 ตัวนั้นแล เท่าว่าหื้อเว่นจากผู้ยิงเทอะ คั่นลูกดั่งนั้น ค้บมีกำลังแล คั่นว่าพิพยธรธรรสแล้วค้ตายไฟหั้นแล”

(Chantakataka Jataka)

จากข้างต้น ชาตก้านนาได้นำเสนอภาพผู้หญิงให้เป็นตัวแทนของความสกปรก ไม่บริสุทธิ์ ซึ่งน่าจะเป็นการพยายามสร้างอคติทางเพศให้เกิดแก่ผู้หญิง โดยมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหา ไม่บริสุทธิ์ และมีมลทิน หรืออาจมองว่าผู้หญิงเป็นเหตุแห่งทุกข์ หากผู้ชายตกอยู่ในความประมาทก็อาจเป็นภัยต่อตนได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าว ของ Rodsub (2012) ที่ว่าในพระธรรมคำสอนได้กล่าวเตือนบุรุษเพศให้ตระหนักเกี่ยวกับเรื่องสตรีเพศ และให้ตระหนักไม่ประมาทต่ออิทธิพลแห่งหญิงอันจะครอบงำและมีผลต่อพรหมจรรย์ของชาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ Wongthet (2001) ที่ว่าความเชื่อเกี่ยวกับผู้หญิงในสังคมมนุษย์ในอดีตส่วนใหญ่ ผู้หญิงมักถูกมองว่ามีความชั่วร้ายอยู่ในตัว มีพลังหรืออำนาจลึกลับบางอย่างที่ก่อให้เกิดมลทินต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรืออาจทำให้ความเป็นชายเสื่อมลงได้ ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากอิทธิพลของพุทธศาสนาที่ได้ยกย่องบุรุษให้มีความเหนือกว่าสตรีซึ่งถือเป็นการตอกย้ำอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ อีกประการหนึ่ง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาตก้านนา

จากภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาตก้านนานี้ เป็นการสรุปให้เห็นความเชื่อมโยงของความหมายผู้หญิงในชาตก้านนา อุดมการณ์พุทธศาสนา และกรอบคิดปิตาธิปไตยจากวงในสู่วงนอกนั้นหมายความว่า ความหมายผู้หญิงในชาตก้านนาจะถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้อุดมการณ์พุทธศาสนาซึ่งมีกรอบคิดปิตาธิปไตยกำกับอยู่

อธิปราชผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงแบบปิตาธิปไตยมักจะถูกควบคุมการผลิตและผลิตซ้ำจากมุมมองของผู้ชายที่กำหนดให้ผู้หญิงมีความเป็นรองผู้ชายในทั้งด้านความอ่อนแอของสรีระและความอ่อนไหวของจิตใจ เพื่อเป็นการเชิดชูความเข้มแข็งทางร่างกายและความแข็งแกร่งทางจิตใจของผู้ชาย ทั้งนี้เพราะผู้ชายเป็นเพศที่มีอำนาจในการเลือกสรรหยิบบกคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้หญิงมาผลิตซ้ำและถ่ายทอดให้เป็นที่รับรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติเพื่อเป็นการเสริมสร้างความชอบธรรมให้แก่อำนาจชายเป็นใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Ratana (2013) เกี่ยวกับอำนาจในการสร้างกรอบคิดและ

แนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้หญิงผ่านความคิด ความเชื่อ และค่านิยมทางสังคม เพื่อเป็นการกล่อมเกลาความคิดและสร้างการยอมรับต่อสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในสังคม เช่น การปลูกฝังอุดมการณ์ความเป็นหญิงในอุดมคติทั้งความเป็นแม่ เมีย และลูกสาวได้อย่างแนบเนียนเพื่อเป็นการรักษาสถานภาพและความมีอภิสิทธิ์ของผู้ชายไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Sriratanasomboon (2012) ที่ว่าความเป็นหญิงภายใต้ระบอบปิตาธิปไตยถูกนิยามขึ้นตามบรรทัดฐานที่ฝ่ายชายเป็นผู้กำหนดและเอื้อประโยชน์แก่เพศชายมากกว่าที่จะคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของฝ่ายหญิงทั้งในเรื่องของสถานภาพและบทบาททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมที่ดีกว่าผู้ชาย และยังมีสถาบันทางสังคมที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการดำรงความชอบธรรมของอำนาจแห่งเพศชายที่มีอยู่เหนือเพศหญิง

ผลจากการวิจัยข้อที่ 2 พบว่า ชาดกล้านนามีการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงโดยนำเสนอผ่านภาพแทนผู้หญิงในฐานะต่าง ๆ ทั้งในฐานะแม่ เมีย สมบัติของผู้ชาย เพศที่ต้องการที่พึ่งพิง วัตถุทางเพศ และสัญลักษณ์ของความสกปรก ไม่บริสุทธิ์ ทั้งนี้เพราะความหมายของผู้หญิงมักขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์หรือผู้สร้างสรรค์นั่นคือ พระภิกษุสงฆ์หรือปราชญ์ที่เคยบวชเรียนมาก่อนที่จะหยิบยกหรือจัดวางความหมายผู้หญิงอย่างไร ซึ่งภาพผู้หญิงที่นำเสนออาจเป็นเพียงคุณสมบัติส่วนหนึ่งของผู้หญิงล้านนาที่ผ่านการคัดเลือก คัดสรรเฉพาะคุณสมบัติที่โดดเด่นเท่านั้น มานำเสนอใหม่ให้เสมือนว่าเป็นตัวแทนของผู้หญิงล้านนาอย่างสมบูรณ์ แต่แท้จริงแล้วภาพแทนผู้หญิงดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นภาพสะท้อนความจริงที่สมบูรณ์ แต่อาจเป็นจริงเพียงเศษเสี้ยวหรืออาจไม่เป็นความจริงเลยก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการนำเสนอภาพแทนของ ฮอตล์ (Chotiudompant, 2016) ที่มองว่าการนำเสนอภาพแทนเป็นการสร้างความหมายซึ่งตั้งอยู่บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่า การนำเสนอภาพแทนนั้นไม่ได้เป็นกระบวนการที่โปร่งใส หากแต่เป็นกระบวนการที่มีการผลิตความหมายแอบแฝงอยู่ กล่าวคือ ในขณะที่สิ่งรอบข้างไม่ได้มีความหมายในตัวของมัน นักเขียนหรือผู้ที่เสนอภาพแทนจะเป็นผู้ใส่ความหมายลงไปในกระบวนการนำเสนอ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า การประกอบสร้างความหมายของผู้หญิงเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายหรือแทนมุมมองของผู้หญิงล้านนาและอาจไม่ได้สื่อความหมายผู้หญิงโดยตรงเสมอไป

สรุป

กรอบคิดปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน ผู้ชายจะมีอำนาจในการควบคุมการผลิตและผลิตซ้ำความเป็นหญิง ความเป็นชาย หรือเรื่องเพศจนกลายเป็นตัวกำหนดวิธีคิดที่เป็นแบบฉบับในสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการเสริมสร้างความชอบธรรมให้กับอำนาจชายเป็นใหญ่ แนวคิดดังกล่าวนี้แทรกซึมอยู่ในทุก ๆ บริบทไม่ว่าแม้แต่อุดมการณ์พุทธศาสนาที่ให้อำนาจแก่เพศชายคือพระภิกษุสงฆ์เป็นผู้มีอำนาจในการเลือกและจัดบันทึกคำสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายเป็นหลักแต่กลับละเลยเรื่องของผู้หญิงหรือมีท่าทีต่อผู้หญิงไม่ค่อยดีนักซึ่งวิธีคิดดังกล่าวนี้ได้รับอิทธิพลมาจากสังคมอินเดียอันเป็นแหล่งกำเนิดของพุทธศาสนา แม้ว่าจะมีการแต่งเพิ่มเติมเข้ามาทีหลังก็ตามแต่ก็ยังเป็นการบันทึกจากมุมมองของผู้ชายนั่นเอง ดังนั้นการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงในชาดกล้านนาเรื่อง กุสสรราชชาดกนางอุทธรา จันทฆาตกชาดก และสุพรรณโมกษะหมาเก้าหางอันเป็นวรรณกรรมพุทธศาสนาที่สร้างสรรค์โดย

พระภิกษุสงฆ์หรือผู้ที่เคยบวชเรียนมาก่อนจึงถือเป็นการจดบันทึกในแง่มุมมองของผู้ชาย ดังนั้น การประกอบสร้างความหมายหรือนำเสนอภาพแทนผู้หญิงจึงอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายที่สามารถเลือกสรร หยิบยกคุณลักษณะที่โดดเด่นหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้หญิงมาผลิตซ้ำและถ่ายทอดให้เป็นที่รับรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ และแนบเนียนซึ่งจากการศึกษาพบว่า ชาดกล้านนาได้ประกอบสร้างความหมายผู้หญิงผ่านการนำเสนอภาพผู้หญิงในฐานะต่าง ๆ อันได้แก่ ผู้หญิงในฐานะแม่ เมีย สมบัติของผู้ชาย เพศที่ต้องการที่พึงพิง วัตถุทางเพศ และเป็นสัญลักษณ์ของความสกปรก ไม่บริสุทธิ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

เนื่องการวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาตามแนวทางวรรณกรรมเพื่อแสดงให้เห็นและเข้าใจวิถีชีวิตหรือมุมมองในการประกอบสร้างความหมายผู้หญิงว่ามีวิถีชีวิตหรือกลวิธีการนำเสนออย่างไร การศึกษาครั้งนี้จะทำให้ผู้ที่สนใจได้เรียนรู้และศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรมีการศึกษาการประกอบสร้างความหมายตัวละครสำคัญในเรื่องทั้งมนุษย์และอมมนุษย์ เพื่อจะได้เข้าใจและมองเห็นวิถีชีวิตเชิงวัฒนธรรมที่ซ่อนแฝงของเจ้าของวรรณกรรมได้ชัดเจนและครอบคลุมมากขึ้น

References

- Akhanit, P. et al. (1998). *A Critical Study of Northern Thai Version of Panya-Jataka*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Asana, S. (1986). *Women in Lanna Literature*. (Master's Thesis). Graduate School: Srinakharinwirot Prasarnmit University. Bangkok.
- Athamasar, R. (1988). *Folk ideology and status of women*. Seminar summary Operations of Northern Women Development at Payap University. 20 February 1988.
- Charoenporn, S. (2005). *Women and Society in Thai literature in the Bubble Economy*. Bangkok: Matichon.
- Chongsathitman, C. (1992). *Cultural Crisis: The Case of Changing Community Values*. Bangkok: Office of the National Culture Commission.
- Chotiudompant, S. (2016). *Criticism Literary Theory of Western in the Twentieth Century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.

- Hongsuwan, P. (2012). *Legend of Lanna Buddha: Wisdom the Power of Faith and Relationship with Local*. Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Kaewkhasaen, D. (2016). The Representation of Lanna Woman in Yasothara Nirvana Literature. *Journal of Bailan*, 3(1), 1-24.
- Kammou, W. (1992). *A Comparative Study of Different Versions of Nang Uddhara*. (Master's Thesis). Graduate School: Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Palarat, L. (2002). *Women in Buddhist Philosophy*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Ratana, P. (2013). Creating the image of the northern woman: the impact of tourism development in Thailand. in Chaimuangchun, P., Saensa, P (Eds.). *Lanna history mark: Includ academic articles on the occasion of the sixth anniversary of Prof. Saratsawadee-Assoc. Prof.Somchot Angsakul*. (pp. 249). Bangkok: Eastern Printing House.
- Rodsub, N. (2012). Patriarchy: The Reflection of the Inequality between Male and female in Asian society. *Journal of Academic*, 4(2), 30-45.
- Sangkaphanthanon, T. (2016). *Contemporary Literary Theory*. Pathum Thani: Nakorn Press.
- Santasombat, Y. (2016). *Freud and Psychoanalytic Development: From Dreams to Social Theories*. (5th ed). Bangkok: Thammasat University Press.
- Sirarojananan, M. (2019). *Women in Buddhism*. (2nd ed). Bangkok: Thammasat University Press.
- Sriratanasomboon, C. (2012). The construction of Thai women as objects of desire in contemporary German Writings. *In The science of literature is Trisilpa: Theory Aesthetic Social*. Bangkok: Sangsanbooks.
- Suriyachai, A. (2003). *An Analytical Study of Suprommokkha Mah Kao Hang*. (Master's Thesis). Graduate School: Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Wongthet, P. (2001). *Gender and Culture*. (2nd ed). Bangkok: Ruenkaew Printing.